

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת מדעי החברה

**תכנית הלימודים בכלכלה לחטיבה העליונה
(ע"פ רפורמת למידה משמעותית)**

מבנה הלימודים:

1. כלכלה נלמדת בהווה בהיקף של 2 יח"ל כחלק ממקבץ של 5 יח"ל במדעי החברה.
המקבץ מורכב משתי חטיבות בהיקף של 2 יח"ל בשני תחומי דעת הנכללים במדעי החברה (פסיכולוגיה, סוציולוגיה, כלכלה, מדעי המדינה) עפ"י בחירת ביה"ס ועוד 1 יח"ל שהיא עבודת מחקר על סוגיה מתחום מדעי החברה.
2. מבנה הלמידה וההערכה במדעי החברה:
 1. תלמיד הבוחר ללמוד מדעי החברה יבחן בתחום דעת אחד במבחן בגרות חיצוני. תחום הדעת השני ועבודת החקר יהיו להערכה בית ספרית מגוונת.

2. בתחום הדעת שנבחר להערכה חיצונית נקבעו ליבה משותפת של ידע ומיומנויות שעליה יתקיים מבחן הבגרות ופרקי בחירה והעמקה להערכה בית ספרית מגוונת.
3. המקצוע שנבחר להיבחנות פנימית ילמד בדרכי למידה והערכה מגוונות בהתאם למסמכי תוכנית הלימודים לתלמידים המתחילים את לימודיהם בכתה י' בתשע"ה.
- חוזר מפמ"ר עם הסבר מפורט יפורסם בקרוב.**

החלוקה לנושאי חובה ונושאי בחירה והעמקה:

התכנית המוצגת להלן נבנתה לאור הנחיות המשרד להפריד בין נושאי הלימוד שיהוו בסיס לבחינת בגרות חיצונית בכלכלה ויהוו 70% מנושאי הלימוד אשר אושרו במסמך ההתאמה בתשע"ד, להלן ייקראו בשם נושאי פרקי חובה.

נושאים אלה יהיו אחידים וזהים עבור כל ביה"ס ויילמדו ע"י כלל התלמידים שבחרו בתחום דעת זה.

שאר הנושאים שנכללו בתכנית הלימודים הבסיסית בכלכלה במסמך ההתאמה לתשע"ד, יועמדו לבחירה של ביה"ס והמורים המלמדים.

הבחירה בנושאים אלה תאפשר למורה למידה יותר מעמיקה ושימוש בשיטות הערכה חלופיות. על ההישגים בנושאים אלה תתקיים הערכה פנימית/חלופית של ביה"ס והם לא יכללו בנושאי בחינת הבגרות החיצונית. להלן ייקראו בשם נושאי הרחבה והעמקה.

שיקולי דעת לבחירת הנושאים שילמדו במסגרת 70% כבסיס הידע והמיומנות (פרקי חובה להיבחנות חיצונית) :

תכנית הלימודים שהוכנסה להוראה בשנה"ל תשע"ג (התכנית החדשה) מתמקדת במספר מודלים כלכליים בסיסיים שמשמשים נדבך לדיון בסוגיות כלכליות חברתיות ולניתוח מדיניות כלכלית. התוכנית מושתתת על למידה פעילה והבניית ידע על ידי הלומדים ולכן היא כוללת דרכי הוראה-למידה-הערכה שמאפשרות למידה משמעותית של הלומדים.

כבר בעת כתיבת תכנית הלימודים ניתנה הדעת למיקוד הלמידה במספר מודלים כלכליים בסיסיים על חשבון מודלים אחרים, במטרה לאפשר זמן לדיון ולהעמקה בסוגיות אקטואליות. לאור האמור לעיל, ההתלבטות של ועדת המקצוע היתה בהבחנה אילו מודלים ורעיונות מהווים אכן בסיס הידע והמיומנות ואילו מהווים הרחבה של מודלים ורעיונות אלה.

השיקולים שהנחו את חברי ועדת המקצוע בבחירת התכנים היו-

- 1. נושאים שמהווים את הליבה של תחום הדעת
- 2. נושאים רלוונטיים לחיי הלומד ומשמעותיים בחיי החברה הישראלית .

שיקולי דעת לבחירת הנושאים שילמדו במסגרת הרחבה והעמקה 30% להערכה בית ספרית (מסומנים בירוק)

ועדת המקצוע החליטה להרחיב את אפשרויות הבחירה ולאפשר הוראת נושאים שלא נכללו במסמך ההלימה תשע"ד על מנת לאפשר גמישות רבה למורים ולאפשר יצירתיות בדרכי למידה הוראה והערכה.

פרקים	תת נושאים	הערות והמלצות לפעילויות *	שיקולים לבחירת הנושא	מספר שעות	מיפוי ערכים/ דילמות ערכיות
1. מבוא	הכלכלה כמדע כלכלה חדשה חשיבה כלכלית	ניתוח טקסט המציג עמדה בנושא כלכלי	בסיס המקצוע	3 שעות	סקרנות, ביקורתיות, שיפוטיות, תכנון, חשיבה רציונלית

			קריאת כתבות בנושאים כלכליים להבחנה בין קביעה פוזיטיבית לקביעה נורמטיבית		
2. מחסור, בחירה וויתור	תופעת המחסור בחירה וויתור- קביעת סדרי עדיפויות גורמי יצור הדילמות הנגזרות מתופעת המחסור סוגי משטר כלכלי חברתי	דיון קבוצתי בתהליכים של בחירה ושל ויתור ברמת הפרט, בית הספר ורמת המשק. צפיה בסרטים כגון "רובינזון קרוזו" וזיהוי דילמות הנובעות ממגבלות המחסור. הצגת נושא כלכלי והשוואה בין סוגי משטרים כלכליים שונים בדרך לטיפול בנושא זה.	המושגים המרכזיים במקצוע- מחסור, בחירה וויתור. מהם הגזרות בעיות היסוד הכלכליות.	5 שעות	חירות- חופש הבחירה אחריות אישית חירות מול שיוויון כלכלה ליברלית מול כלכלה סוציאל דמוקטית אחריות אישית מול אחריות חברתית תחרותיות והישגיות מול שוויון בהזדמנויות, צדק
3. עקומת גבול אפשרויות היצור (עקומת התמורה)	מודל עקומת התמורה- תעסוקה מלאה, יצור יעיל, אבטלה, תנועות על העקומה ושל העקומה- צמיחה או נסיגה	ניתוח אירועים שעל סדר היום הציבורי באמצעות מודל עקומת התמורה	מודל בסיסי בכלכלה. ממחיש את תופעת המחסור.	22 שעות	בחירה, ויתור, אפקטיביות, יעילות
4. תעסוקה ואבטלה	הגדרת המושג אבטלה קשר בין השכלה לאבטלה נזקי האבטלה סוגי אבטלה	עבודת חקר- ניסוח שאלת חקר מתחום האבטלה כגון השפעת השכלה על אבטלה. שימוש בנתוני הלמ"ס לצורך הסקת מסקנות על שיעורי אבטלה בתקופות שונות כמושפעים ממשתנים שונים (מגדר, השכלה, לאום וכו')	מושג האבטלה נלמד במסגרת מודל עקומת התמורה. כאן יש סוגיה לדיון שמרחיבה את העיסוק בכח העבודה במשק. נושא מתאים להערכה פנימית. נושא סוגי אבטלה הורד במסמך ההלימה שכן האבחנה בין סוגים שונים	10 שעות	אבטלה- אחריות אישית או אחריות חברתית? שימור מול פיתוח- תעשיות מסורתיות מול תעשיות עתירות ידע. השכלה, מצוינות תחרותיות מול דאגה לאחר

		של אבטלה פחות משמעותית לתלמידים. חשוב שיבינו את מושג האבטלה לכשעצמו.	צפיה בסרטים ודיון בנושאים הקשורים למחיר החברתי והכלכלי של אבטלה – "ללכת עד הסוף", "בילי אליוט" וכו'.		
5. הון אנושי וצמיחה כלכלית	צמיחה כלכלית ומחוללי צמיחה במשק. נסיגה כלכלית והגורמים לה הון אנושי והשקעה בהון אנושי באמצעות חינוך	ניתוח נתונים סטטיסטיים בנושא השקעה בחינוך – השוואה בין מדינות (מתוך מאמרים של ד"ר דן בן-דוד)	זו סוגיה לדיון מרכזית בתוכנית. הקשר בין השקעה בהון אנושי(חינוך לדוגמא) לבין צמיחה כלכלית. כמוכן הסוגיה רלוונטית לחיי התלמיד ולעיסוק הציבורי.	10 שעות	מצוינות, הישגיות, אינדבידואליות, תחרותיות, מקצועיות, שיפור מתמיד, השכלה
6. ביקוש והיצע	התנאים לקיומה של תחרות משוכללת התנהגות צרכן- עקומת הביקוש התנהגות יצרן- עקומת ההיצע שיווי משקל בשוק של מוצר יחיד	תצפית קבוצתית בשוק נתון – איסוף נתונים על ביקושים בשוק. בניית עקומת ביקוש אישית למוצר מסוים	ביקוש והיצע- מודל בסיסי בכלכלה.	20 שעות	צרכנות נבונה
7. שוק העבודה	ביקוש לעובדים, היצע עובדים ושכר בשיווי משקל שינויים מבניים במשק והשפעתם על הביקוש לעובדים מסוגים שונים (מקצועיים ולא מקצועיים) שינויים דמוגרפיים המשפיעים על היצע העובדים (הגירה, ילודה, השכלה וכו') איגודים מקצועיים- שכר מינימום גלובליזציה בשוק העבודה (מהגרי עבודה) פערי שכר בשוק העבודה	ניתוח נתונים סטטיסטיים מתוך אתר הלמ"ס- הקשר בין מין העובד לבין שיעורי השתתפות בכח העבודה. ניתוח מאמרים בנושא כח העבודה בישראל דיון כיתתי ביקורתי לגיבוש עמדה אישית על חשיבותם של איגודים מקצועיים	זאת הרחבה של מודל ביקוש והיצע ויישום המודל בשוק העבודה. לכן מתאים להערכה פנימית. כמוכן מאפשר יצירתיות בהוראה ובהערכה.	10 שעות	ביקוש לעובדים-שימור מול פיתוח- תעשיות מסורתיות מול תעשיות עתירות ידע. היצע עובדים- מקצועיות, הישגיות, השכלה איגודים מקצועיים- זכויות אדם, צדק

עובדים זרים- יעילות כלכלית מול מחויבות לאזרחי המדינה. כבוד לאחר אחריות ממשלתית- חקיקה, נורמות. שוויון מגדרי					
8. כשלי שוק והתערבות ממשלה כשל שוק מהו? כשלי תחרות מוצרים ציבוריים כשל מידע התערבות ממשלה במשק- חקיקה ופיקוח, מימון, ביצוע. התקציב ככלי ההתערבות המרכזי של הממשלה. השפעות חיצוניות, מוצרי זכות ונושא ההפרטה	15 שעות- מתוכן ירדו במסמך ההלימה 8 שעות. אחריות אישית מול אחריות חברתית מוצרים ציבוריים- על מי מוטלת האחריות- אחריות ממשלתית? השפעות חיצוניות- כמו זיהום אוויר- על מי מוטלת האחריות? התאגדויות של יצרנים וצרכנים- צבירת כוח, הישגיות מול ערכים של צדק ושוויון, כבוד לאחר. התערבות ממשלה בשוק המוצרים- מדיניות רווחה- צדק מול יעילות כלכלית	כשלי שוק נושא מרכזי בתוכנית הלימודים. לכן יהיה חלק מההערכה החיצונית למעט נושא ההשפעות החיצוניות ומוצרי הזכות שהן הרחבה של כשלי שוק וירדו במסמך ההלימה וכמוכן נושא ההפרטה שגם הוא מהווה סוגיה לדיון וירד במסמך ההלימה.	דיון ביקורתי בכיתה בנושא הריכוזיות במשק הישראלי.		
9. אי שוויון ועוני אי שוויון- הגורמים לאי שוויון במשק דרכים לחישוב אי שוויון- עקומת לורנץ ומדד ג'יני	25 שעות- מתוכן שוויון- אי שוויון רווחה- צדק	אי שוויון- נושא מרכזי בתוכנית וגם חלק חשוב	ניתוח נתונים סטטיסטיים מתוך אתר הלמ"ס ומתוך נתוני המוסד לביטוח לאומי		

אמפתיה, כבוד לאחר, חמלה אינדבידואליות מול דאגה לאחר, אחריות אישית מול אחריות חברתית.	הסוגיה של עוני מהווה 10 שעות. הוע ברו להערכה פנימית.	מהדיון הציבורי ולכן רלוונטי לתלמידים. הסוגיה לדיון המתייחסת לעוני כתופעה כלכלית חברתית היא יישום של נושא האי שוויון ולכן תהיה חלק מההערכה הפנימית.	בנושא אי השוויון במשק. (השוואה בין מדד ג'יני בשנים שונות והקשר בין משתנים שונים למדד זה). ניתוח נתונים של השוואות בינלאומיות בנושא אי שוויון. קריאה מודרכת של מאמרים העוסקים באי שוויון. ניתוח נתוני העוני בישראל	אי שוויון בהתחלקות ההכנסות הכלכליות והפניות דרכי התערבות של הממשלה והשפעתם על מידת אי השוויון במשק עוני כתופעה כלכלית חברתית	
דילמות ערכיות- נורמטיביות מול פוזיטיביות כמו: עליה בצריכה הציבורית- רווחה מול גירעון בתקציב. עליה בשער הריבית תגרום לעליה בהשקעות חו"ל במשק ומצד שני תביא גם לעליה ביבוא ועליה באבטלה במשק. ירידה בשער הריבית תגרום לעליה בהשקעות במשק ומצד שני עלולה להכניס את המשק לאינפלציה.	30 שעות- מתוכן דוח מקורות ושימושים עבר להערכה פנימית (5 שעות).	המודל הקיינסיאני במשק סגור ובמשק פתוח- מודל בסיסי שמתאר את המשק כולו בכלכלה ולכן חלק מההערכה החיצונית. דו"ח מקורות ושימושים- למד כהרחבה. דו"ח נוסף ומשלים למודל הקיינסיאני.	צפיה בסרטים העוסקים במשבר הכלכלי הגדול בארה"ב- תיעודיים ועלילתיים. סיור במוזיאון הרצל לילנבלום סיור באתר המבקרים של בנק ישראל	10. מושגי יסוד במאקרו כלכלה המודל הקיינסיאני במשק סגור ובמשק פתוח מדיניות פיסקלית מדיניות מוניטרית יבוא ויצוא דוח: מקו"ש	

11. תקציב המדינה	מטרות התקציב. סכמת התקציב	דיון במעורבות הממשלה במשק	סכמת התקציב פחות רלוונטית לתלמידים ולכן ירדה במסמך ההלימה. חשוב שהתלמידים יבינו מהן מטרות הממשלה וכיצד היא פעילה במשק ופחות יתרגלו באופן טכני את איזון התקציב.	15 שעות	סולידריות חברתית אחריות ממשלתית שוויון הזדמנויות מול חירות- חופש הקניין. רווחה- צדק מיסים- צדק, יושר
12. גלובליזציה	מהי גלובליזציה ומהן השלכותיה על העולם תנועות הון ותנועות עובדים בינלאומיות גופים הקשורים לכלכלה העולמית- קרן המטבע הבינלאומית, הבנק העולמי וכו. שוק מט"ח	דיון כיתתי מושכל בנושא השלכות הגלובליזציה על הכלכלה הישראלית ועל החברה הישראלית צפיה בסרט המתרחש על רקע תהליך הגלובליזציה והשפעתה על האוכלוסיה. דיון כיתתי ביקורתי בנושא צריכת מותגים.	נושא מרכזי וסוגיית ליבה בכלכלה מאחר שהשפעותיה של הגלובליזציה משמעותיות ביותר על כל המשקים בעולם.	15 שעות	שימור מול פיתוח נאמנות למקורות פנימיים מול פלורליזם, צמיחה
13.					

-

מקרא:

הנושאים הצבועים בירוק- נושאי בחירה שמתוכם יבחר המורה נושאים בהיקף של עד 30 ש"ש ושהערכתם תהיה בית ספרית.

